

Sygn. akt V Ca 850/12

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny-Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Beata Gutkowska (spr.)
Sędziowie:	SSO Maria Dudziuk SSR del. Katarzyna Kisiel

Protokolant: st.sekr.sąd. Anita Piłatowicz

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z wniosku P. Z. i P. P.

z udziałem Przedsiębiorstwa (...) S.A. w P.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego (...) w Warszawie

z dnia 20 grudnia 2011 r. sygn. akt I Ns 922/10

postanawia:

1. oddalić apelację;
2. ustalić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania w instancji odwoławczej związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt V Ca 850/12

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 21 grudnia 2010 roku P. Z. i D. P. wnieśli o ustanowienie na rzecz uczestnika (...) S.A. w P. służebności przesyłu polegającej na prawie przeprowadzenia podziemnej linii paliwowej, prawie przesyłania paliwa oraz prawie dostępu do linii w celu prowadzenia bieżącej konserwacji oraz dokonywania napraw, modernizacji i przebudowy obciążającej nieruchomości stanowiącej własność wnioskodawców obejmującej działkę o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,1666 ha, dla której prowadzone jest księga wieczysta kw (...) w zakresie uregulowanym przez biegłego, za łącznym wynagrodzeniem na rzecz wnioskodawców w kwocie 147 660 zł, przy czym uczestnik zobowiązany będzie niezwłocznie po dokonaniu jakichkolwiek prac w wykonywaniu służebności do

przywrócenia działek do stanu poprzedniego swoim wyłącznym kosztem i staraniem, zaś prawo opisane wyżej winno być wykonywane w taki sposób, aby jak najmniej utrudniało korzystanie z nieruchomości obciążonej; wnioskodawcy wnieśli o zasądzenie kosztów procesu.

W odpowiedzi na wniosek uczestnik wniósł o oddalenie wniosku w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania. Uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia służebności przesyłu polegającej na prawie nieodpłatnego usytuowania rurociągu dalekosiężnego pod nieruchomością wnioskodawców oraz na prawie korzystania z pasa gruntu niezbędnego do eksploatacji, remontów i modernizacji tego urządzenia. Z chwilą wybudowania rurociągu został połączony z siecią, w tym stacjami pomp zarządzanymi przez uczestnika i od tego czasu przez cały czas był przez to przedsiębiorstwo utrzymywany, konserwowany i eksploatowany.

Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy (...) w Warszawie oddalił wniosek i orzekł w przedmiocie kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, iż P. Z. i D. P. są właścicielami nieruchomości obejmującej działkę o numerze ewidencyjnym (...) z obrębem (...) przy ul. (...) w Ł. o powierzchni 1666m⁽²⁾.

Bezspornym jest, że na tej nieruchomości znajduje się rurociąg paliw (...) stanowiący własność uczestnika.

W dniu 27 października 1974 roku Naczelnik Urzędu Gminy w Ł., na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości zezwolił na wejście w teren celem realizacji budowy rurociągu (...) oraz budowę urządzeń związanych z rurociągiem i późniejszą konserwacją w zakresie eksploatacji przez nieruchomości stanowiące własność rolników wskazanych w załączniku do decyzji.

Rurociąg został wybudowany przez Przedsiębiorstwo (...) w P.. W dniu 18 grudnia 1998 roku doszło do komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego, zostało ono przekształcone w spółkę akcyjną, w której jedynym akcjonariuszem był Skarb Państwa.

Właściciele gruntu zlecieli we własnym zakresie wycenę wartości służebności przesyłu dla ropociągu, wynagrodzenie to zostało ustalone przez biegłego na kwotę (...) zł.

W toku postępowania zainteresowani nie przedstawili dowodów potwierdzających, kiedy konkretnie rozpoczęła się budowa rurociągu, jednakże z zeznań świadka T. J. wynika, że został on oddany do eksploatacji w 1975 roku. Jako datę pewną rozpoczęcia posiadania Sąd Rejonowy przyjął 31 grudnia 1975 roku.

Z zeznań świadków T. J. i S. G. wynika, że bezpośrednio na powierzchni działki nie ma żadnych urządzeń świadczących o tym, że pod ziemią znajduje się rurociąg, urządzenia takie znajdują się na sąsiednich działkach (słupki oznacznikowy i kontrolno - pomiarowy). Czynności związane z utrzymaniem rurociągu sprowadzają się do utrzymania właściwego ciśnienia wewnątrz urządzenia, ponadto dokonuje się obchodów pieszych, samochodowych lub ze śmigłowca w celu ustalenia, czy w strefie ochronnej nie dokonuje się zabudowy lub nasadzeń lub czy nie ma rozszczelnień; w przypadku stwierdzenia rosnących krzewów wykasza się je, drzewa nie rosną w zakresie strefy ochronnej.

W swych rozważaniach Sąd I instancji jako podstawę prawną rozstrzygnięcia powołał art. 305⁽¹⁾ (2)k.c. W ocenie Sądu Rejonowego w rozpoznawanej sprawie bezspornym było, że na nieruchomości wnioskodawców znajduje się część urządzenia służącego do przesyłu paliwa (rurociągu) oraz że właściciel tychże urządzeń nie wyraził zgody na ustanowienie służebności przesyłu. Podstawę do wydania decyzji z dnia 27 października 1974 roku, w której Przedsiębiorstwo (...) uzyskało zgodę na wejście w teren celem realizacji budowy rurociągu (...) był art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. Decyzja ta jest tytułem prawnym dla przedsiębiorcy przesyłowego do stałego korzystania z wymienionej w tej decyzji nieruchomości. Sąd Rejonowy wskazał, że co prawda w treści decyzji nie zostały wymienione numery działek, których decyzja ta dotyczy, jednakże analiza całego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie upoważnia do wniosku, że decyzja ta dotyczyła także nieruchomości wnioskodawców.

Na podstawie art. 43 w zw. z art. 39 i art. 35 ust. 3 ustawy decyzja zezwalająca na wejście na grunt miała charakter natychmiast wykonalny, co oznacza, że inwestor mógł wejść na grunt przed prawomocnym wywłaszczeniem i bezpośrednio po wydaniu decyzji.

W ocenie Sądu Rejonowego uczestnik posiada tytuł prawny do nieodpłatnego korzystania z nieruchomości, a więc zbędne jest ustanawianie służebności polegającej na prawie przeprowadzenia podziemnej linii paliwowej, ponadto art. 35 ust. 2 ustawy wprost przyznaje prawo do dostępu do tych urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z konserwacją.

Ponadto Sąd Rejonowy wskazał, że nawet gdyby uznać, że prawo do korzystania z nieruchomości na podstawie decyzji wydanej w trybie art. 35 ust. 1 ustawy nie wyłącza stosowania art. 305 k.c. i art. 305 §2 k.c. to wniosek o ustanowienie służebności podlegałby oddaleniu, z uwagi na usprawiedliwiony zarzut uczestnika nabycia służebności przez zasiedzenie (art. 292 k.c. w zw. z art. 172 i n. k.c.). Uczestnik od chwili wybudowania rurociągu korzysta z niego w zakresie, jaki odpowiada służebności zdefiniowanej obecnie w art. 305⁽¹⁾ k.c. W ocenie Sądu I instancji spełnione są przesłanki trwałości i widoczności urządzenia przewidziane w art. 292 k.c. Cecha trwałości urządzenia była bezsporna, na datę orzekania urządzenie było eksploatowane od 37 lat. Z kolei przesłanka widoczności, zdaniem Sądu Rejonowego także została spełniona - trwale i widoczne urządzenia uznał takie, które są efektem świadomego i pozytywnego działania ludzkiego mającego na celu przystosowanie do korzystania gruntu służebnego, jako konkretnego szlaku drożnego o jednoznacznie wskazanej trasie jego przebiegu. Instalacja rurociągu wymagała szeregu prac i użycia ciężkiego sprzętu, a więc nie mogła pozostać niezauważona dla postronnego obserwatora. Przebieg urządzenia uwidoczniony był na mapie nieruchomości. Fakt, że urządzenie to zostało następnie przysypane warstwą ziemi, w ocenie Sądu Rejonowego nie pozbawia tego urządzenia cech widoczności; specyfika tego urządzenia powoduje, że do jego eksploatacji nie jest konieczne utrzymywanie go na powierzchni gruntu i w każdej chwili możliwe jest jego odsłonięcie. Przebieg rurociągu zaznaczony był na mapie zasadniczej w (...) w O., a zatem nawet w przypadku, gdyby na przestrzeni lat dochodziło do zmiany właściciela, to każdy z nich miał obiektywną możliwość powzięcia wiedzy o istnieniu rurociągu i ewentualnego sprzeciwienia się wykorzystywaniu nieruchomości przez uczestnika.

Wybudowany rurociąg ma charakter widoczny i trwały, a więc prawo do korzystania z niego mogło być przedmiotem zasiedzenia.

Zdaniem Sądu I instancji w niniejszej sprawie (...) S.A., która powstała na skutek skomercjonalizowania uprzednio istniejącego przedsiębiorstwa państwowego mogła na podstawie art. 176 k.c. doliczyć okres posiadania rurociągu przez poprzednika prawnego (Skarbu Państwa). Sąd Rejonowy ustalił, że rozpoczęcie posiadania nastąpiło w dniu 31 grudnia 1975 roku. Wówczas na podstawie art. 128 §1 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1965 roku do dnia 1 lutego 1989 roku socjalistyczna własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługiwała niepodzielnie Państwu. Tak więc od dnia 31 grudnia 1975 roku rurociąg był w posiadaniu Skarbu Państwa. Z dniem 1 lutego 1989 roku nastąpiła zmiana treści art. 128 k.c.; po nowelizacji stanowił on, iż własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Przepis ten wprowadził potencjalną możliwość nabywania własności mienia przez państwowe osoby prawne i uchylił zasadę jednolitej własności państwowej.

Do dnia 18 grudnia 1998 roku rurociąg był użytkowany przez Przedsiębiorstwo (...) w P. przedsiębiorstwo państwowe, który po komercjalizacji przekształcił się w spółkę akcyjną (obecny uczestnik postępowania).

Domniemanie dobrej wiary wynikające z art. 7 k.c. zostało obalone. Uczestnik, jak też jego poprzednicy prawni byli świadomi tego, że służebność nie została na ich rzecz nigdy ustanowiona, byli więc świadomi tego że nie przysługuje im materialnoprawny tytuł do władania nieruchomością, który miałby źródło w przepisach prawa cywilnego. W tych okolicznościach do zasiedzenia nieruchomości doszłoby po upływie 30 lat od objęcia nieruchomości w posiadanie, a więc z dniem 31 grudnia 2005 roku.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520§1 k.p.c.

Powyższe orzeczenie w całości zaskarżyli wnioskodawcy zarzucając mu naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów określonej w art. 233 § 1 kpc poprzez bezpodstawne uznanie, że decyzja administracyjna Naczelnika Gminy Ł. z dnia 27 października 1974 r. dotyczy nieruchomości objętej przedmiotowym wnioskiem w sytuacji, gdy zgromadzony materiał dowodowy nie dawał żadnych podstaw do takiego twierdzenia; naruszenie art. 292 kc poprzez bezpodstawne uznanie, że rurociąg przesyłowy położony pod powierzchnią ziemi może zostać uznany za widoczne urządzenie w rozumieniu tego przepisu.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i ustanowienie służebności przesyłu zgodnie z wnioskiem z dnia 21 grudnia 2010 r. oraz zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawców solidarnie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych

ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia w zakresie kosztów postępowania.

W odpowiedzi na apelację uczestnik postępowania wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Rejonowy poczynił w analizowanej sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego. Z poczynionych ustaleń wyciągnięte zostały prawidłowe wnioski prawne i poprawnie sąd pierwszej instancji zinterpretował treść oraz znaczenie zastosowanych przepisów. Także uzasadnienie zaskarżonego postanowienia odpowiadało wymogom określonym w art. 328 k.p.c., co pozwoliło Sądowi Okręgowemu na merytoryczną kontrolę orzeczenia. Stąd, w niniejszej sprawie sąd drugiej instancji na podstawie art. 382 k.p.c. przyjął ustalenia faktyczne i wnioski prawne Sądu Rejonowego jako swoje własne. W tej sytuacji rozważeniu podlegały jedynie zarzuty zawarte w apelacji.

Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (tak SN w orzeczeniu z 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98 niepubl.).

Odnosząc powyższe rozważania trzeba zauważyć, iż zarzut naruszenia przepisu art. 233 k.p.c. nie znajduje podstaw w niniejszej sprawie. Sad Okręgowy w całości podziela rozważania Sądu Rejonowego dotyczące decyzji administracyjnej Naczelnika Gminy Ł. z dnia 27 października 1974 r. i związania Sądu w tym postępowaniu tą decyzją, bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Sad Okręgowy podziela również pogląd Sądu Rejonowego, że w tej sprawie uczestnik zgłosił skuteczny zarzut zasiedzenia służebności przesyłu.

Wykonywanie służebności przesyłu, z punktu widzenia właściciela nieruchomości obciążonej, implikuje w sobie natomiast konieczność znoszenia przez niego istnienia na nieruchomości obciążonej cudzych urządzeń (urządzeń przesyłowych) trwale z nią związanych, a także wszelkich czynności podejmowanych przez przedsiębiorcę (przedsiębiorcę przesyłowego) w celu zapewnienia prawidłowego ich funkcjonowania. Służebność przesyłu, jako prawo na rzeczy cudzej, daje bowiem uprawnionemu z tytułu służebności, aczkolwiek w ograniczonym zakresie, władztwo nad nieruchomością obciążoną. Ogranicza ono w sposób trwały wykonywanie w pełnym zakresie prawa własności nieruchomości obciążonej, statuując obowiązek znoszenia przez każdorazowego właściciela tej nieruchomości wykonywania przez podmiot uprawniony z tytułu służebności (przedsiębiorcę przesyłowego) tego prawa (por. postanowienie SN z dnia 17 lutego 2011 r., sygn. akt IV CSK 303/10, niepubl.). Służebność przesyłu w

swej konstrukcji prawnej, w przeciwieństwie do służebności gruntowej, nie jest przy tym związana z nieruchomością władnącą. Jej celem nie jest bowiem zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej, tak jak ma to miejsce w przypadku służebności gruntowej, lecz umożliwienie przedsiębiorcy korzystania ze znajdujących się na nieruchomości obciążonej urządzeń przesyłowych wchodzących w skład jego przedsiębiorstwa (art. 55¹ k.c.). Służebność przesyłu stanowi zatem w swej istocie odrębną od służebności gruntowej i osobistej kategorię służebności, do której - co istotne z punktu widzenia przedmiotowej sprawy - na podstawie odesłania wynikającego z art. 305⁴ k.c., odpowiednie zastosowanie mają przepisy dotyczące służebności gruntowej, w tym także art. 292 k.c.

Mimo ujawniających się na gruncie obecnej regulacji kodeksowej różnic w zakresie konstrukcji prawnej pomiędzy służebnością przesyłu a służebnością gruntową, egzemplifikujących się przede wszystkim w braku powiązania służebności przesyłu z nieruchomością władnącą, należy podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie przyjmuje się, iż na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. możliwe było nabycie służebności gruntowej przez przedsiębiorcę przesyłowego w drodze zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c. (por. np. uchwała SN z dnia 7 października 2008, sygn. akt III CZP 89/08, publ. Biul. SN 2008, nr 10, poz. 7; wyrok SN z dnia 31 maja 2006 r., sygn. akt IV CSK 149/05, niepubl.).

W ocenie skarżących, ujęta w przywołanym przepisie art. 292 k.c. przesłanka zasiedzenia służebności w postaci korzystania z trwałego i widocznego urządzenia wymaga, aby urządzenie posadowione na nieruchomości mającej podlegać obciążeniu było widoczne na tej nieruchomości. Co w ich ocenie w tej sprawie nie ma miejsca. Zarzut ten w ocenie Sądu Okręgowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Faktycznie, zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, jak wskazano powyżej, wymaga korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego w trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.), będącego wynikiem świadomego, pozytywnego działania ludzkiego. Założenie trwałego i widocznego urządzenia, jak zasadnie podkreśla się w orzecznictwie, ma stanowić ostrzeżenie dla właściciela nieruchomości, że jeżeli dalej będzie tolerował taki sposób korzystania z jego nieruchomości, to może dojść do jej obciążenia służebnością. Fakt, że właściciel nie korzysta przez długi czas z przysługującej mu ochrony negatoryjnej pozwala zatem przyjąć, że aprobuje istniejący stan faktyczny (por. np. wyrok TK z dnia 25 maja 1999 r., sygn. akt SK 9/98, publ. OTK 1999, nr 4, poz. 78; postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2006 r., sygn. akt III CSK 38/05, publ. OSP 2006, nr 10, poz. 114). Realizacja powyższej funkcji, co należy podkreślić, w świetle brzmienia art. 292 k.c., nie wymaga jednak, aby widoczne elementy trwałego urządzenia znajdowały się na nieruchomości mającej podlegać obciążeniu. Istotne jest bowiem to, czy te widoczne elementy stanowiły wystarczającą podstawę do ustalenia przez właściciela nieruchomości zachodzenia stanu ingerencji w prawo własności poprzez posadowienie na jego nieruchomości urządzeń przesyłowych (art. 49 § 1 k.c.). Oznacza to zatem, że do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu (art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c.), a także służebności przesyłu (art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c.) nie jest niezbędne by widoczne elementy trwałego urządzenia, będącego przedmiotem korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego, znajdowały się na nieruchomości, którą obciążyć ma ta służebność (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11).

W niniejszej sprawie wnioskodawcy nie kwestionowali, że wiedzieli, iż na ich nieruchomości przebiega rurociąg paliw stanowiący własność uczestnika. Uczestnik zaś udowodnił, że rurociąg istnieje na nieruchomości wnioskodawców co najmniej od 31 grudnia 1975 r.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia, o kosztach postępowania w instancji odwoławczej postanawiając na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.